

KESKUSHERMOSTOA KIIHDYTTÄVÄT HUUMAUSAINHEET

Tutkimus Suomen yleisimmin käytetyistä piristeistä sekä siitä, mikä niissä vetää käyttäjiä puoleensa

Juulia Mäkinen

12/2020

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto
Juulia Mäkinen	Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi	Julkisuusaste
Keskushermostoa kiihdyttävät huumausaineet. Tutkimus Suomen yleisimmin käytetyistä piristeistä sekä siitä, mikä niissä vetää käyttäjiä puoleensa	Julkinen
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto
Mikko Mäkinen ja Pauli Mäkelä	Tutkimuksellinen opinnäytetyö
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Suomen yleisimmin käytetyt keskushermostoa kiihdyttävät huumausaineet eli piristeet, luoda niistä kokonaiskuva sekä selvittää mikä vetää käyttäjiä puoleensa. Lisäksi opinnäytetyössä tutkitaan yleisimmin käytettyjen piristeiden käytön kasvua.</p> <p>Aluksi lukija perehdytetään opinnäytetyöhön, jonka jälkeen tutustutaan syvällisemmin Suomen yleisimmin käytettyihin piristeisiin. Tietopohjan jälkeen lukija pääsee tutustumaan tutkimuksen toteutukseen. Tutkimuksen toteutustapa on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Aineistonkeruumenetelminä ovat erilaiset dokumentit sekä kokemusasiantuntijan haastattelu.</p> <p>Tutkimuksesta ilmenee, että yleisimmät keskushermostoa kiihdyttävät huumausaineet ovat amfetamiini, metamfetamiini, MDMA (ekstaasi) ja kokaiini. Edellä mainittujen huumausaineiden käyttö on myös tilastollisesti kasvussa. Metamfetamiinin käyttö on hieman tasaantunut muutamien vuosien takaiseen nousupyrähdykseen nähden. Kyseisissä huumausaineissa käyttäjiä vetää selkeästi puoleensa niiden energisoiva vaikutus ja itseluottamuksen nousu.</p> <p>Jatkotutkimuksena toimisi vastaavanlainen opinnäytetyö keskushermostoa lamaavista huumausaineista tai tutkimus siitä, kuinka koronavirustilanteen aiheuttamat poikkeusolot ovat vaikuttaneet huumausaineiden käyttöön Suomessa.</p>	
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
32 + 1	12/2020
Avainsanat	
Keskushermosto, amfetamiini, metamfetamiini, ekstaasi, kokaiini	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 HUUMAUSAINE	4
2.1 Huumausaineen määritelmä	4
2.2 Huumausainerikokset	5
3 KESKUSHERMOSTO	6
3.1 Keskushermoston määritelmä ja sen keskeisimmät tehtävät	6
3.2 Aivot.....	7
3.3 Selkäydin.....	7
4 YLEISIMMIN KÄYTETYT PIRISTEET SUOMESSA	8
4.1 Piristeiden toimintaperiaate.....	8
4.2 Piristeitä käsitteleviä tutkimuksia ja tilastoja.....	8
5 TIETOA SUOMEN YLEISIMMISTÄ PIRISTEISTÄ.....	12
5.1 Amfetamiini	12
5.1.1 Amfetamiinin esiintymismuodot.....	12
5.1.2 Amfetamiinin käyttötavat.....	13
5.2 Metamfetamiini	13
5.2.1 Metamfetamiinin esiintymismuodot	13
5.2.2 Metamfetamiinin käyttötavat	14
5.3 Kokaiini.....	14
5.3.1 Kokaiinin esiintymismuodot	15
5.3.2 Kokaiinin käyttötavat	15
5.4 MDMA	16
5.4.1 MDMA:n esiintymismuodot	16
5.4.2 MDMA:n käyttötavat	16
6 PIRISTEIDEN VAIKUTUKSET KÄYTTÄJÄSSÄ.....	17
6.1 Fyysiset vaikutukset käyttäjässä	17
6.1.1 Lämpöhalvaus	18
6.1.2 Serotoniinisyndrooma	18
6.2 Psykkiset vaikutukset käyttäjässä	19

7 KURKISTUS PIRISTEITÄ KÄYTTÄNEEN HENKILÖN ELÄMÄÄN	20
7.1 Rikolliselle tielle ajautuminen	20
7.2 Piristeiden aiheuttamat vaikutukset.....	20
7.3 Metamfetamiinin laatu	21
7.4 Metamfetamiinin käyttö yleisesti.....	22
8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
8.1 Tutkimuksen tarkoitus.....	23
8.2 Tutkimuskysymykset	23
8.3 Tutkimusote	24
8.4 Aineistonkeruumenetelmät	24
8.5 Analyysimenetelmät.....	25
9 TUTKIMUKSEN TULOKSET	25
10 JOHTOPÄÄTÖKSET	26
11 POHDINTA	27
11.1 Luotettavuus ja eettisyys	27
11.2 Loppupohdinta	28
LÄHTEET	30

LIITTEET

1 JOHDANTO

Keskushermostoa kiihdyttävät huumausaineet eli piristeet ovat nykypäivänä suuressa suosiossa. Suurin osa tapaamistani huumeriippuvaisista henkilöistä käyttää nimenomaan piristeitä. Itseäni on aina kiinnostanut huumausaineiden vaikutukset elimistössä ja se, miten ihminen käyttäytyy niiden vaikutuksen alaisena. Huumausaineiden maailma kehittyy jatkuvasti, joten aiheeni on ajankohtainen. Opinnäytetyöni lopullisen aiheen valinta oli hieman haastavaa suuren mielenkiinnon vuoksi, mutta päädyin rajaamaan opinnäytetyöni keskushermostoa kiihdyttävien sekä lamaavien huumausaineiden välille.

Keskushermoston toiminta ohjaa kaikkea tekemistämme. Kun mukaan sekoitetaan keskushermostoa kiihdyttäviä huumausaineita, sen toiminta kiihtyy ja kehoon aiheutuu tietynlainen hälytystila. Mitä kehossa tapahtuu, kun serotoniinisyndrooma ottaa vallan ja aiheuttaa jopa hengenvaarallisen myrkytystilan?

Olen käyttänyt opinnäytetyössäni luotettavia tietolähteitä. Koin hieman hankalaksi sen, että kirjoitin opinnäytetyöni Covid-19 aiheuttamien poikkeusolojen aikana, jolloin muun muassa kirjaston toimintaa oli rajoitettu. Sain opinnäytetyötä tehdessäni ainutlaatuisen tilaisuuden päästä haastattelemaan piristeitä käyttänyttä henkilöä, joka kertoi minulle avoimesti omista kokemuksistaan. Hän kertoi minulle muun muassa siitä, kuinka ajautui käyttämään piristeitä. Keskustelimme pitkään myös metamfetamiinista, josta hänellä on vankka tausta.

Opinnäytetyöni on suunnattu pääosin poliisiorganisaatiossa työskenteleville ja Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoille, mutta työstäni voi olla hyötyä myös aiheesta kiinnostuneille siviilihenkilöille taikka muilla aloilla työskenteleville, esimerkiksi terveydenhuoltoalan ammattilaisille. Opinnäytetyöni teoriaosuus toimii oppaana aiheesta kiinnostuneille. Tavoitteenani on parantaa poliisiorganisaatiossa työskentelevien sekä tulevien poliisimiesten tietoisuutta keskushermostoa kiihdyttävistä huumausaineista ja täten lisätä työturvallisuutta. Lisäksi tavoitteenani on luoda kattava tietopaketti sekä tutkimus aiheesta. Toivon, että lukija lähtee liikkeelle avoimin mielin, sillä silloin opinnäytetyöni tarjoaa maksimaalisen hyödyn uralle sekä mahdollisesti myös siviilielämään. Lukijan on tärkeä huomata, että piristeitä on olemassa enemmän kuin myöhemmin käsittelemäni huumausaineet.

Toivon näkeväni vielä jonain päivänä Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijan tuottaman opinnäytetyön keskushermostoa lamaavista huumausaineista. Koen, että näistä kahdesta opinnäytetyöstä olisi tulevaisuudessa yhdessä hyötyä poliisiorganisaatiossa.

2 HUUMAUSAINE

2.1 Huumausaineen määritelmä

Käsittelen opinnäytetyössäni Suomessa laittomiksi huumausaineiksi luokiteltavia aineita. On kuitenkin tärkeä muistaa, että esimerkiksi osa lääkkeistä on luokiteltu huumausaineiksi ja näiden asianmukainen käyttö voi olla laillista, mikäli henkilöllä on voimassa oleva resepti.

Huumausaine on laitton päihde, mutta huumausaineiden määritelmä on kuitenkin oikeudellinen. Huumausaineiden määrittelyyn vaikuttavat kansalliset lainsäädännöt sekä Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimukset. (THL, keskeiset käsitteet, luettu 26.10.2020.)

Huumausainelaisissa on selkeät määritelmät termeille. Näistä halusin nostaa ylös huumausaineen määritelmän, joka on seuraava:

- ”a) vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen listoihin I–IV kuuluvia aineita ja valmisteita;*
- b) psykotrooppisia aineita koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen listoihin I–IV kuuluvia aineita ja valmisteita;*
- c) aineita, joiden sisällyttämisestä huumausaineen määritelmään on päätetty neuvoston puitepäätöksen 2004/757/YOS, sellaisena kuin se on muutettuna neuvoston puitepäätöksen 2004/757/YOS muuttamisesta uusien psykoaktiivisten aineiden sisällyttämiseksi huumausaineen määritelmään ja neuvoston päätöksen 2005/387/YOS kumoamisesta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU) 2017/2103, mukaisesti;*
- d) kat-kasvia (Catha edulis), meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja ja Psilocybe-sieniä; sekä*
- e) sellaisia huumaantumistarkoituksessa käytettäviä aineita, jotka ovat terveydelle vaarallisia ja joista on toimitettu tieto uusista psykoaktiivisista aineista koskevassa tiedonvaihdossa ja varhaisen varoituksen järjestelmässä Euroopan huumausaineiden ja*

niiden väärinkäytön seurantakeskuksesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1920/2006, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksen (EY) N:o 1920/2006 muuttamisesta uusia psykoaktiivisia aineita koskevan tiedonvaihdon, varhaisen varoituksen järjestelmän ja riskinarviointimenettelyn osalta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2017/2101, mukaisesti tai jotka ovat tällaisen aineen paikkaisomeereja taikka jotka ovat farmakologisilta ominaisuuksiltaan huumausaineeksi rinnastettavissa olevia lääkeaineita.” (Huumausainelaki 1:3§ 5.)

2.2 Huumausainerikokset

Huumausainerikoksissa lievin rikosnimike on huumausaineen käyttörikos. Henkilö voi syyllistyä käyttörikokseen, mikäli käyttää laittomasti, pitää hallussaan huumausainetta omaan käyttöönsä tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta. Yleisin rangaistus on sakkoa, mutta seuraamus voi olla jopa kuusi kuukautta vankeutta. (Rikoslaki 50:2a §.)

Huumausainerikos on puolestaan käyttörikosta ankarampi rikosnimike. Huumausainerikokseen syyllistyy se, joka laittomasti esimerkiksi valmistaa tai yrittää valmistaa huumausainetta, tuo maahan, myy, välittää tai pitää hallussaan huumausainetta. Huumausainerikoksesta säädetty rangaistus on sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. (Rikoslaki 50:1 §.)

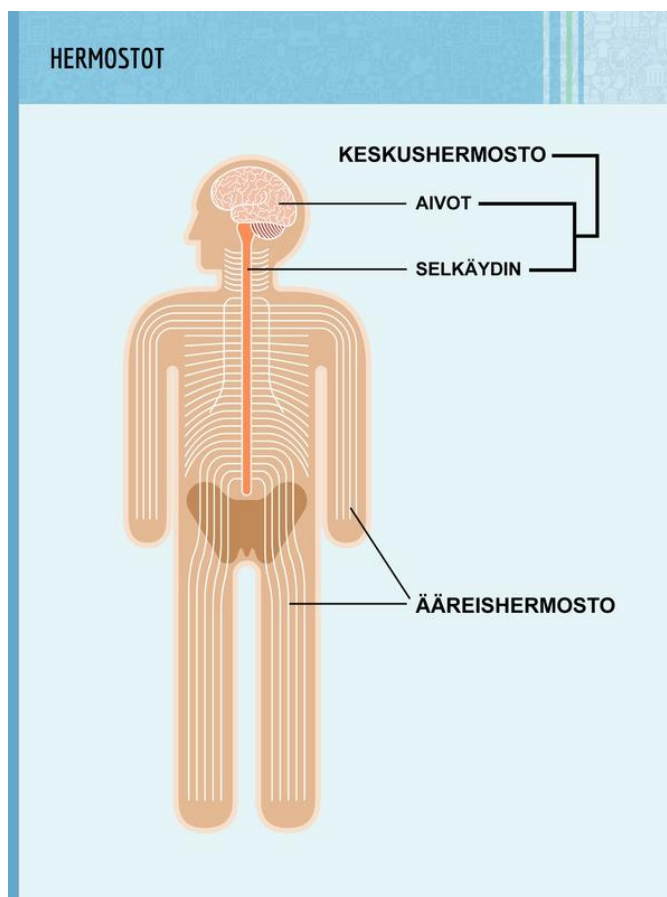
Mikäli huumausainerikoksessa kohteena on erittäin vaaralliseksi luokiteltu huumausaine, suuri määrä huumausainetta tai sitä levitetään alaikäiselle ja huumausainerikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä, henkilö voi saada pitkänkin tuomion ja rikosnimike on tällöin törkeä huumausainerikos. Tästä on säädetty vähintään yksi vuosi ja enintään kymmenen vuotta vankeutta. (Rikoslaki 50:2 §.)

3 KESKUSHERMOSTO

3.1 Keskushermoston määritelmä ja sen keskeisimmät tehtävät

Keskushermostoa voidaan ajatella ikään kuin ihmisen säätelykeskuksena, joka ohjaa kaikkea toimintaamme. Se muun muassa säätelee motorisia toimintoja, vireystilaa ja kognitiivista toimintaa. Ihmisen hermosto voidaan jakaa kahteen osaan, joita ovat keskus- ja ääreishermosto. Keskushermostoon kuuluvat aivot ja selkäydin. (Sand ym 2016, 117.)

Halusin selkeyttää lukijan mielikuvaa ihmisen hermostosta ja löysin Peda.net -sivustolta Ulla Kortesuon kuvan havainnollistamaan tätä. Alla olevassa kuvassa (kuva 1) näkyy selkeästi eroteltuna ihmisen keskushermosto ja ääreishermosto.

Kuva 1 Ihmisen hermosto (Kuva: Ulla Kortesus, Peda.net, Aivot ja hermosto).

3.2 Aivot

Aivot ohjaavat tietoista sekä tiedostamatonta toimintaamme monellakin eri tavalla (Ulla Kortesus, Peda.net, aivot ja hermosto, luettu 15.12.2020). Aivorunko yhdistää selkäytimen ihmisen aivoihin ja sisältää runsaasti tumakkeita, jotka ohjaavat heijasteiden välityksellä elintärkeitä toimintojamme (Sand ym 2016, 124). Aivon tärkeitä osia nimitetään isoaivoiksi sekä pikkuaivoiksi. Pikkuaivot huolehtivat niin sanotusti ihmisen hienosäädöstä ja vastaanottavat jatkuvasti viestejä esimerkiksi sisäkorvan tasapainoelimistä. Ne huolehtivat liikkeiden sujavuudesta ja hienosäädöstä lähettämällä luustolihasiin käskyjä. Päätteet vaikuttavat voimakkaasti pikkuaivoihin, jolloin esimerkiksi liikkeiden hienosäädössä saattaa olla puutteita, jonka vuoksi tasapaino heittelee. (Ulla Kortesus, Peda.net, aivot ja hermosto, luettu 15.12.2020.)

Isoaivot puolestaan huolehtivat ihmisen älyllisistä erityistoiminnoista. Siellä tapahtuu muistaminen, oppiminen sekä puheen tuottaminen. Isoaivokuori vastaa pääosin myös liikkeiden tahdonalaisesta säätelystä. (Sand ym 2016, 125-126.)

3.3 Selkäydin

Selkäydin yhdistää aivoja sekä ääreishermostoa. Selkäytimestä jakautuu hermopareja joka puolelle kehoa ja nämä jakautuneet hermoparit puolestaan muodostavat ihmisen ääreishermoston. (Ulla Kortesus, Peda.net, aivot ja hermosto, luettu 15.12.2020.) Selkäydin kulkee ihmisen selkänikamien suojaamana selkäydinkanavassa. Se säätelee osin myös tahdosta riippumatonta hermostoa, joka huolehtii esimerkiksi verenpaineen ja kehon lämpötilan säätelystä. (Terveyskylä, selkäranka ja selkäydin, luettu 26.10.2020.)

4 YLEISIMMIN KÄYTETYT PIRISTEET SUOMESSA

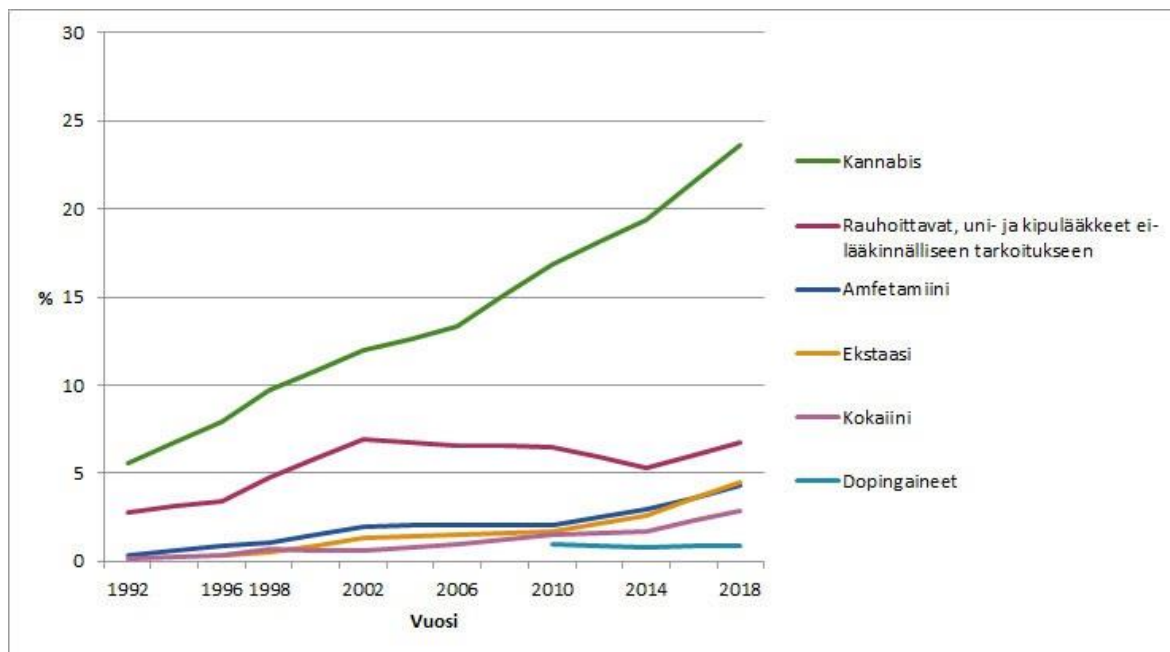
4.1 Piristeiden toimintaperiaate

Piristeet ovat nimensä mukaisesti huumausaineita, jotka kiihdyttävät keskushermostoa ja täten myös elintoimintoja. Piristeet muun muassa estävät synapsirakoihin vapautuneen noradrenaliinin ja dopamiinin takaisinoton hermopäätteisiin, jolloin elimistön omien välittäjäaineiden vaikutus tehostuu (Sand ym 2016, 113).

Piristeet toimivat adrenaliinin ja noradrenaliinin kaltaisesti ja ne aktivoivat ihmisen hermoston toimintaa (Holopainen, Duodecim aikakauskirja, Amfetamiini ja muut stimulantit päihteinä, luettu 7.11.2020).

4.2 Piristeitä käsitteleviä tutkimuksia ja tilastoja

Piristeiden käyttömäärät ovat lisääntyneet huomattavasti Suomessa vuodesta 2012 (THL 2019, Jätevesitutkimus, luettu 25.11.2020). Alla olevasta Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tilastosta (kuvio 2) voimme havaita, että keskushermostoa kiihdyttävien huumausaineiden, eli taulukossa olevien amfetamiinin, ekstaasin ja kokaiinin käyttö on yleistynyt vuosien saatossa yhä enemmän.

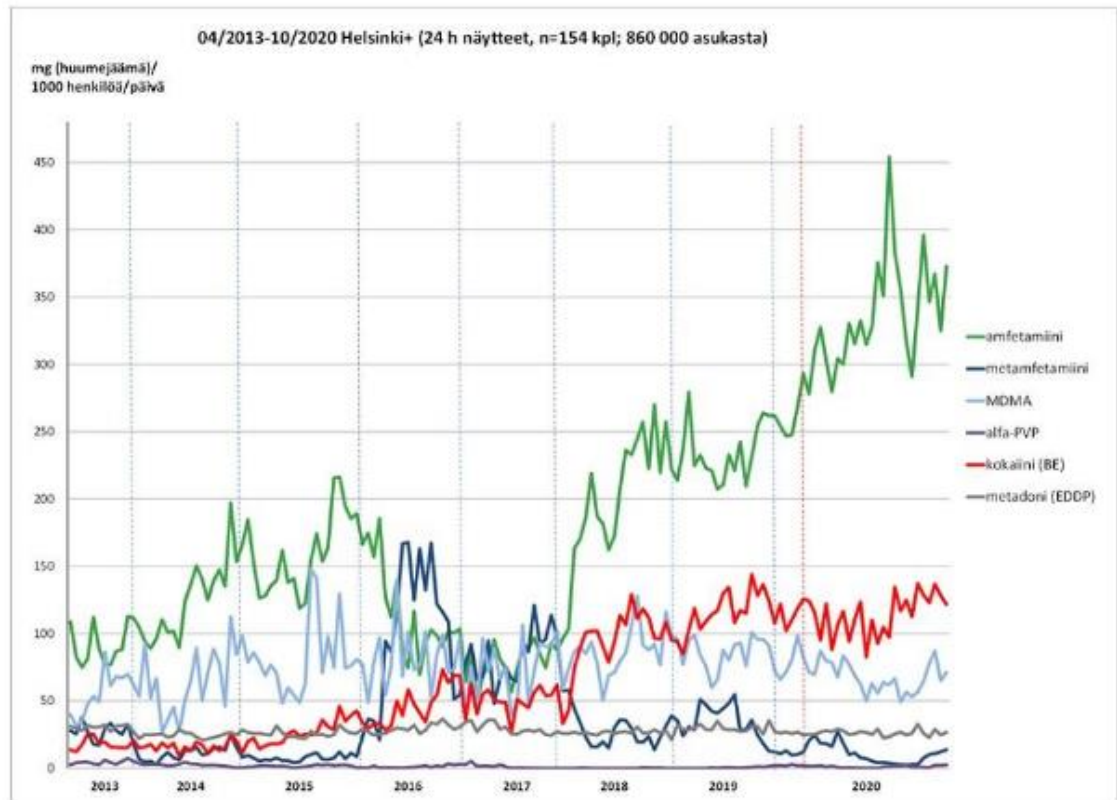
Kuvio 2 Kannabista tai muita aineita joskus elämänsä aikana kokeilleiden tai käyttäneiden osuudet 15–69-vuotiaassa suomalaisessa väestössä vuosina 1992–2018, % (THL 2019, Tilastoraportti, suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet).

Eräissä THL:n jätevesitutkimuksissa käsitellään väestötason huumeiden käyttöä. Kyseisessä tutkimuksessa todetaan, että varsinkin amfetamiinin käyttö on ollut edelleen kasvussa. Tänä päivänä amfetamiinin, metamfetamiinin, kokaiinin ja MDMA:n yhteenlasketut käyttömäärät ovat kolminkertaistuneet verrattuna vuoden 2012 jätevesitutkimukseen. Tutkimuksen mukaan merkittävin muutos viime vuosina on ollut jo ennestään suosittu amfetamiinin käytön kasvu. Tämän lisäksi myös metamfetamiinin käyttö lisääntyi vuosina 2016-2017. (THL 2020, Jätevesitutkimus, luettu 25.11.2020.)

Vuonna 2014 metamfetamiinia oli elämänsä aikana kokeillut 0,8 prosenttia suomalaisista. Puolestaan vuonna 2018 osuus oli jo 1,8 prosenttia. (THL 2019, Tilastoraportti, luettu 7.11.2020.)

Helsingin Viikinmäen puhdistamon pitkäaikaisseurannassa havaittiin, että koronavirustilanteen aiheuttamien poikkeusolojen aikana amfetamiinin käyttö oli suuremmassa suosiossa kuin koskaan aikaisemmin. Useat huumeasainetilanteen muutokset ovat havaittu pääkaupunkiseudun jätevedessä. Kuten huomaamme alla olevasta tilastosta (kuvio 3), vuonna 2016 metamfetamiini nousi valtapiristeenä käytetyn amfetamiinin rinnalle, mutta vuonna 2018 sen käyttö pääkaupunkiseudulla palautui taas alhaisemmalle

tasolle ja amfetamiini nousi jälleen eniten käytetyksi piristeeksi. Kuvio 3 havainnollistaa selkäesti sen, että amfetamiinin käyttö on kaikista alla mainituista huumausaineista korkeimmalla tasolla ja kasvu on suhteellisen rajua verrattuna 2013 vuoteen. (THL 2020, Jätevesitutkimus, luettu 25.11.2020.)

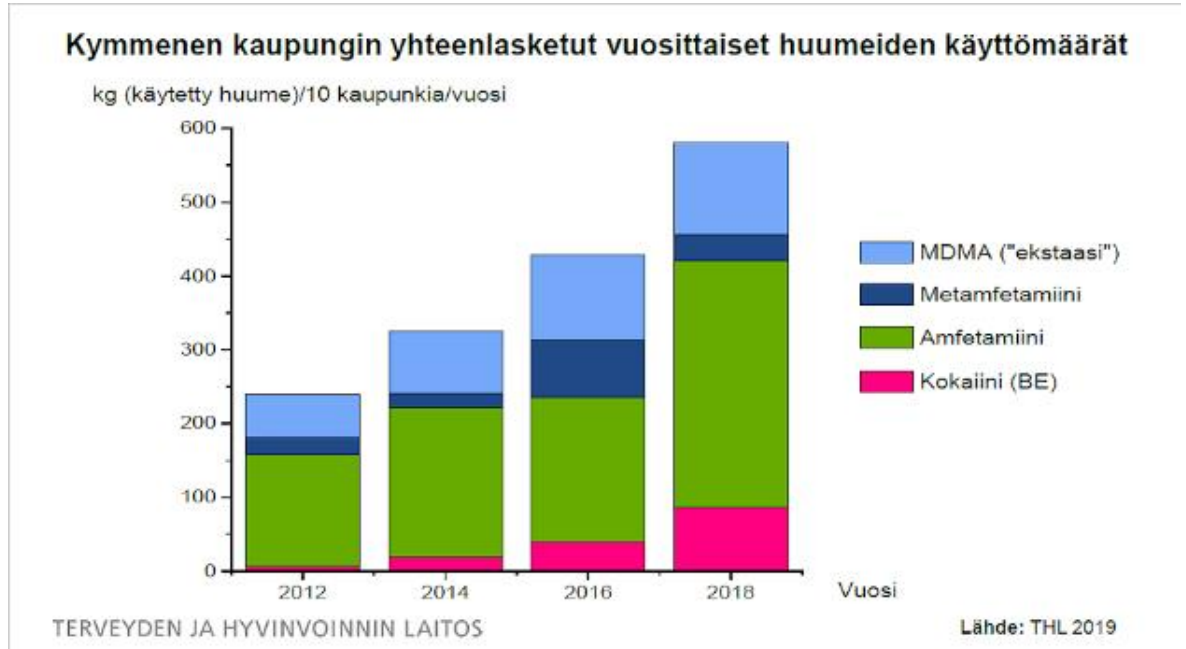

Kuvio 3 Huumausainejäämät Helsingin Viikinmäen jätevedenpuhdistamolla ajanjaksolla 4/2013 – 10/2020 (THL 2020, Jätevesitutkimus, Väestötason huumeiden käyttö).

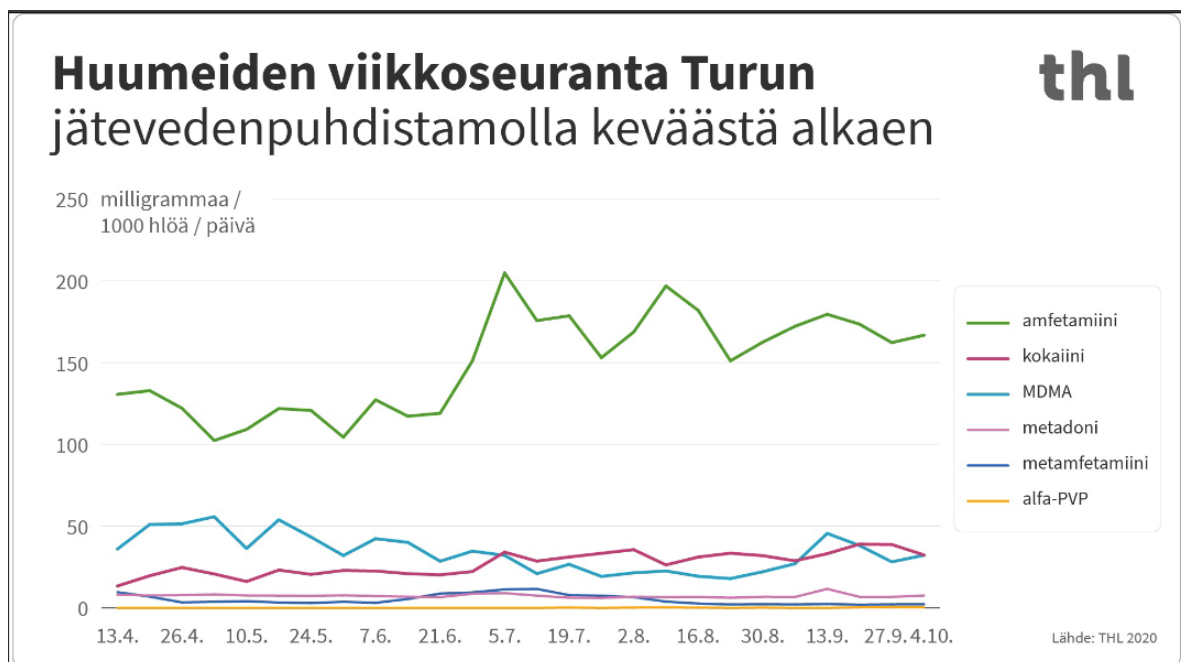
Myös alla oleva THL:n tilasto (kuvio 4) havainnollistaa sen, että amfetamiini on selvästi eniten käytetty piriste kyseisinä vuosina. Lisäksi MDMA ja kokaiini ovat olleet nousussa aiempaan verrattuna. Metamfetamiinin kohdalla vuonna 2016 on havaittavissa kasvua, joka on kuitenkin tasaantunut vuoteen 2018 mennessä. (THL 2020, Jätevesitutkimus, luettu 25.11.2020.)

THL on julkaissut sivuillaan runsaasti jätevesitutkimuksen tilastoja havainnollistamaan huumausaineiden käyttöä. Eräs THL:n julkaisema tilasto (kuvio 5) kertoo Turun jätevesipuhdistamon huumausaineiden viikkoseurannasta, jossa amfetamiini pitää jälleen

kärkisijaa eniten käytettynä huumausaineena kyseisellä aikavälillä. MDMA ja kokaiini puolestaan pitävät toista ja kolmatta sijaa.

Kuvio 4 Kymmenen kaupungin yhteenlasketut huumeiden käyttömäärät vuosina 2012 - 2018 (THL 2019, Jätevesitutkimus).

Kuvio 5 Huumeiden viikkoseuranta Turun jätevedenpuhdistamolla (THL 2020, Jätevesitutkimus).

5 TIE TOA SUOMEN YLEISIMMISTÄ PIRISTEISTÄ

5.1 Amfetamiini

Amfetamiini vapauttaa keskushermostossa erityisesti dopamiinia. Tämän lisäksi se vapauttaa noradrenaliinia ja serotoniinia. Pitkään kestävä käytön seurauksena vaste amfetamiinille alkaa heikentyä, sillä elimistön dopamiinivarastot vähenevät. (Dahl, Hirschovits 2005, 31.) Kuten aiemmin käsittelemässäni tilastoissa havaittiin, amfetamiinin käyttö on Suomessa suuressa suosiossa. Sen käyttö lisääntyi voimakkaasti 1990-luvulla ja levisi koko maahan (Keskusrikospoliisi 2001, Suomi ja huumeet, 15).

Yleisimmät amfetamiinin aiheuttamat vaikutukset ovat energisyys, unettomuus, näläntunteen katoaminen sekä levottomuus. Amfetamiinia käyttävän henkilön pulssi ja verenpaine nousevat korkealle keskushermoston liiallisen aktivoitumisen myötä. Useasti käyttäjän itsevarmuus lisääntyy, joka saattaa aiheuttaa ongelmia ulkopuolisille ihmisille. (Päihdelinkki, Amfetamiini, luettu 8.11.2020.)

Runsas käyttö saattaa aiheuttaa amfetamiinipsykoosin, jossa koetaan herkästi vainoharhoja. Tapauksissa on todettu myös väkivaltaisia impulsseja itseä tai toisia kohtaan. (Dahl & Hirschovits 2005, 32.)

5.1.1 Amfetamiinin esiintymismuodot

Tavallisin amfetamiinin esiintymismuoto on valkoinen tai kellertävä jauhe. Sitä on kuitenkin mahdotonta tunnistaa ulkonäön perusteella muista jauheena esiintyvistä huumeaineista. Amfetamiinin väri vaihtelee vaaleammasta tummempaan tai jopa keltaiseen. Sitä saattaa esiintyä myös kiteiden muodossa. (Päihdelinkki, Amfetamiini, luettu 8.11.2020.) Muita esiintymismuotoja ovat esimerkiksi tabletit, kapselit ja erilaiset liuokset (Dahl & Hirschovits 2005, 31).

5.1.2 Amfetamiinin käyttötavat

Amfetamiinia käytetään yleensä suonensisäisesti, nuuskaamalla tai suun kautta. Suun kautta otettuna amfetamiinia voidaan sekoittaa esimerkiksi juomaan. Lisäksi amfetamiinia käytetään imeytettynä suun limakalvoilta. (Dahl & Hirschovits 2005, 31.) Suonensisäisesti käytettynä amfetamiinin vaikutus alkaa hyvinkin nopeasti ja vaikutus on ylipäättään voimakkaampi (Päihdelinkki, Amfetamiini, luettu 16.12.2020). Suonensisäiseen käyttöön liittyy monenlaisia riskejä, joita ovat esimerkiksi tulehdukset ja veriteitse tarttuvat taudit. Likaiset neulat ja epähygieeniset pistotavat saattavat vaurioittaa elimistöä. (Päihdelinkki, Amfetamiini, metamfetamiini sekä muut piristeet, luettu 26.10.2020.)

5.2 Metamfetamiini

Metamfetamiini on amfetamiinin johdannainen ja se vaikuttaa ihmisen keskushermostossa kiihdyttävästi. Metamfetamiini siirtyy verenkierron mukana aivoihin ja lisää elimistössä dopamiinin, noradrenaliinin ja serotoniinin eritystä. (Dahl, Hirschovits 2005, 37.)

Metamfetamiinin vaikutukset ovat hyvin samanlaiset kuin amfetamiinin, mutta sen teho on nykypäivänä entistä voimakkaampi. Käyttäjillä on havaittu entistä enemmän väkivaltaisuutta sekä harhaluuloja. Aineen puoliintumisaika on noin yhdeksän tuntia, jonka jälkeen osa aineesta hajoaa amfetamiiniksi. (Päihdelinkki, Amfetamiini, metamfetamiini sekä muut piristeet, luettu 26.10.2020.)

5.2.1 Metamfetamiinin esiintymismuodot

Metamfetamiinia tavataan usein vaaleana jauheena tai kiteinä, josta tulee kutsumanimi kristalli (Päihdelinkki, Amfetamiini, metamfetamiini sekä muut piristeet, luettu 16.12.2020). Kyseessä on kristallimuotoon jalostettua metamfetamiinia ja ulkonäöltään se saattaa olla hyvinkin kirkasta. Kristalli nousi nopeasti suureen suosioon maailmalla. Tähän syynä on se, että kristallin aikaansaamat vaikutukset ovat voimakkaita. (Marcovitz 2006, 6.) Metamfetamiinia tavataan myös esimerkiksi tabletteina, eli tässäkin tapauksessa

esiintymismuotoja on todella monia (Päihdelinkki, Amfetamiini, metamfetamiini sekä muut piristeet, luettu 16.12.2020).

5.2.2 Metamfetamiinin käyttötavat

Tavallisimmat metamfetamiinin käyttötavat ovat polttaminen tai suonensisäinen käyttö, jolloin vaikutukset alkavat nopeasti. Metamfetamiinin käyttäminen voi tapahtua myös syömällä tai nuuskaamalla, jolloin vaikutukset alkavat hieman hitaammin kuin esimerkiksi suonensisäisesti käytettynä. (Marcovitz 2006, 30.)

Ennen opinnäytetyöni kirjoittamista katsoin dokumenttisarjan, jossa kerrottiin erilaisista huumeaineista. Tämän nimi on Huumevaltakunta: Pimeällä puolella. Dokumenttisarjan ensimmäisessä jaksossa kuvattiin erästä naista, joka käyttää kristallia suonensisäisesti. En ollut koskaan kuullut kuinka kristallia käytetään suonensisäisesti, joten koin tämän varsin mielenkiintoisena. Naisella oli 0,2 grammaa kristallia oluttölkkin päällä, joka oli käännetty ylösalaisin. Hän sekoitti tähän nestettä ja murskasi hiput hienoksi. Tämän jälkeen hän tiputti liuokseen vanun, johon liuos imeytyi ilman hippuja. Kun aine oli imeytynyt vanuun, hän imi sen suoraan ruiskuun ja piikitti itseänsä käsivarteen.

Koin tarpeelliseksi käsitellä kyseisen dokumenttisarjan jakson kohtauksen, sillä kaikki opinnäytetyöni lukijat eivät ole välttämättä tietoisia siitä, kuinka kristallia käytetään suonensisäisesti johtuen kidemäisestä koostumuksestaan.

5.3 Kokaiini

Kokaiini vaikuttaa ihmisen keskushermostossa kiihdyttävästi ja se on Suomen huumeainemarkkinoilla kallista, jonka myötä aineen käyttö on vähäisempää. Kokaiinin käyttäjille aiheutuu helposti addiktio ja aineesta on vaikea päästä eroon. Suurin osa maailman kokaiinista tuotetaan Kolumbiassa, Perussa ja Boliviassa. (Bickerstaff 2009, 15.)

Saviano mainitsee kirjassaan seuraavan lauseen: ”*Dopamiini ja noradrenaliini ovat nimeltään ne neurotransmitterit, joita kokaiini rakastaa hulluuteen saakka.*” Saviano on onnistunut kuvaamaan kokaiinin taidokkaasti yhteen lauseeseen. Kuten hän kirjassaan

kertoo, kokaiini käyttää dopamiinia ja noradrenaliinia eräänlaisena ravintonaan. Kokaiinin käytön jälkeen kehossa erittyy runsaasti dopamiinia, joka on keskushermoston välittäjäaineena toimiva hormoni. Dopamiinin tarkoitus on lisätä kehossa hyvän olon tunnetta. (Saviano 2013, 50.)

Kolumbialainen huumebaroni Pablo Escobar oli tunnettu kokaiinin tuottamisesta sekä salakuljettamisesta. Escobar kiinnostui kokaiinista 1970-luvulla ja alkoi harjoittamaan tämän parissa suurta liiketoimintaa. 1980-luvun lopulla Escobar ansaitsi puoli miljoonaa dollaria päivässä kokaiinin avulla. (Saviano 2013, 154.)

Suomessa takavarikoitiin kokaiinia yhteensä 18,5 kiloa vuonna 2016 (Kivivuori 2017, 197). Kokaiinin käytön arvioitiin vuonna 2012 tehdyssä ennakointitutkimuksessa hieman yleistyvän vuoteen 2020 mennessä. Kuitenkin käytön vähäisen kasvupotentiaalin on perusteltu johtuvan amfetamiinin vahvasta käyttökulttuurista Suomessa. Kokaiinin hintaa on pidetty myös keskeisenä tekijänä sen vähäiselle kasvupotentiaalille. (Lintonen ym 2012, 23.)

5.3.1 Kokaiinin esiintymismuodot

Kokaiini esiintyy pääsääntöisesti vaaleana jauheena, jota saadaan kokapensaana lehdistä (Päihdelinkki, Kokaiini, luettu 28.11.2020). Se saattaa esiintyä myös liuoksena tai jopa tahnan muodossa. Crack on kokaiinin johdannainen. Koostumukseltaan crack on kidemäistä ja väriltään kellertävää tai vaaleanruskeaa. (Dahl & Hirschovits 2005, 55.) Kun crack nousi käyttäjien suosioon, sitä myytiin pienessä lasipullossa 10 dollarin hintaan, kun taas kokaiinijauhetta oli aikaisemmin myyty 50 dollarin pusseissa (Feiling 2009).

5.3.2 Kokaiinin käyttötavat

Kokaiini esiintyy usein jauheena ja sitä käytetään nenän kautta nuuskaamalla. On olemassa myös suonensisäistä käyttöä, jolloin vaikutukset alkavat nopeasti. (Bickerstaff 2009, 18.) Sitä käytetään myös polttamalla tai imeytettynä limakalvoilta, esimerkiksi suun tai peräsuolen kautta (Dahl & Hirschovits 2005, 52).

5.4 MDMA

MDMA eli ekstaasi mielletään niin sanotuksi bilehuumeeksi, joka on suosittu nykypäivänä varsinkin nuorten keskuudessa. Se on valmiste, joka lisää serotoniinin vapautumista hermosoluista. Ekstaasin pitkäaikainen käyttö saattaa nimenomaan tuhota näitä kyseisiä hermosoluja. Tällöin ihmiselle saattaa aiheutua jopa pysyviä persoonallisuusmuutoksia. (Sand ym 2016, 113.)

Ekstaasin käyttäminen nousi 1990-luvulla nuorison keskuudessa todelliseen suosioon (Kainulainen 2006, 26). Vuonna 2016 ekstaasia takavarikoitiin 127 680 tablettia, mutta takavarikkojen määrät ovat kuitenkin vaihdelleet vuosittain hyvinkin paljon (Kivivuori 2017, 195).

5.4.1 MDMA:n esiintymismuodot

MDMA saattaa esiintyä kidemäisenä ja vaaleana jauheena. Kuitenkin katukaupassa se esiintyy yleisimmin suun kautta otettavina tabletteina eli ekstaasitabletteina, jotka saattavat tunnistaa värikkäästä ulkoasustaan. Useasti ekstaasitabletit ovat brändätty esimerkiksi jollain kuviolla tai tekstillä. MDMA:ta saattaa esiintyä myös kapseleina, pulverina tai nestemäisessä muodossa. (Dahl, Hirschovits 2005, 40.)

5.4.2 MDMA:n käyttötavat

Kuten muissakin käsittelemissäni piristeissä, myös MDMA:n käytössä on monenlaisia eri tapoja. Ekstaasitabletit nielaistaan usein sellaisenaan tai esimerkiksi murskataan ja nuuskataan pillillä sieraimen. Sitä voidaan käyttää myös suonensisäisesti tai syömällä. (Dahl, Hirschovits 2005, 40.)

6 PIRISTEIDEN VAIKUTUKSET KÄYTTÄJÄSSÄ

Huumausaineiden vaikutusten voimakkuus ei katso pelkästään sitä, kuinka suuren annoksen ottaa tai mihin huumausainetta on jatkettu, vaan se katsoo myös käyttäjän yksilöllisiä ominaisuuksia. Yksilöllisiä ominaisuuksia ovat esimerkiksi riippuvuuden herkkyys ja psykoosialttius. Lisäksi käyttäjän paino, aineenvaihdunta sekä sydän- ja verenkiertoelimistön kunto vaikuttavat piristeen voimakkuuteen kehossa. Huumausaineiden käyttöön liittyvät psykoosioireet alkavat usein käytön yhteydessä tai välittömästi sen jälkeen. Psykoosioireet kestävät myös pidempään kuin päihtymystila. (Lääkärilehti 2019, Huumeiden käyttöön liittyvät psykoosit, luettu 16.12.2020.) Tähän kaikkeen liittyy myös aineen annoskoko, kuinka pitkään sitä on käytetty ja käyttöympäristö (Dahl, Hirschovits 2005, 5).

6.1 Fyysiset vaikutukset käyttäjässä

Hyvä muistisääntö on, että piristeet usein laajentavat silmän pupilleja ja keskushermostoa lamaavat huumausaineet puolestaan supistavat (Bickerstaff 2009, 21). Kuten aiemmin opinnäytetyössäni mainitsin, piristeitä käyttävän henkilön itsevarmuus kohoaa usein korkealle, joten se saattaa huokua ympärillä oleville ihmisille. Piristeet tunnetusti vievät näläntunteen sekä väsymyksen, joten pitkään käyttäneet henkilöt saattavat olla ruumiinrakenteeltaan hyvinkin hoikkia (Päihdelinkki, Amfetamiini, metamfetamiini sekä muut piristeet, luettu 16.12.2020).

Joidenkin piristeiden, esimerkiksi amfetamiinin käyttö saattaa ilmetä lisääntyneenä seksuaalisuutena ja ylivilittymisenä. Tarkkuutta vaativat suoritukset koetaan hankalina vireystilan noususta huolimatta. (Dahl, Hirschovits 2005, 32.)

Piristeiden vaikutuksesta kehon lämpötila nousee ja henkilö saattaa hikoilla erittäin voimakkaasti, joka on myös mahdollinen oire yliannostuksesta (Päihdelinkki 2017, Huumeilyannostusten ehkäiseminen, luettu 28.11.2020). Lihaskrampit ja silmien nykivä liike on myös yleisiä ulospäin näkyviä vaikutuksia (Päihdelinkki, MDMA, luettu 8.11.2020). Käyttäjän iho menettää pitkän käytön seurauksesta elastisuutensa, joten hän saattaa näyttää useasti paljon ikäistään vanhemmalta. Hampaat saattavat olla huonossa kunnossa, joka johtuu huonosta hygieniasta sekä huumausaineen käyttötavasta. On todettu, että esimerkiksi

amfetamiini kuivattaa suuta, joka altistaa hampaiden reikiintymiselle ja ientulehduksille. Huumausaineiden käytön vaikutuksia saattaa olla myös hampaiden narskuttelu. (Suomen Hammaslääkäriliitto, Huumeet ja suunterveys, luettu 16.12.2020.) Lisäksi metamfetamiinin käyttäjän suu saattaa usein kuivua rajusti (Marcovitz 2006, 37).

Pitkään kokaiinia nuuskanneella henkilöllä saattaa esiintyä esimerkiksi kroonista nuhaa, joka näkyy yhtäjaksoisena niiskuttamisena. Tästä aiheutuu myös hajuainin heikkeneminen sekä pahimmillaan jopa nenän väliseinän puhkeaminen. (Päihdelinkki, Kokaiini, luettu 28.11.2020.)

6.1.1 Lämpöhalvaus

Edellisessä väliotsikossa mainitsin, että piristeet nostavat usein kehon lämpötilaa ja on hyvä tiedostaa, että käyttäjä saattaa kärsiä vakavasta lämpöhalvauksesta. Mikäli tapaat esimerkiksi työtehtävälläsi henkilön, jolla on huumausainetaustaa ja hän kärsii lämpöhalvaukseen viittaavista oireista, on hyvä muistaa, että varsinkin MDMA:n käytössä lämpöhalvaus on kaikista riskeistä keskeisin. Monesti lämpöhalvaustapauksia kohdataan juurikin viihdekäytön yhteydessä. Ekstaasitabletit mielletään usein bilehuumeena. Tanssilattialla hikoiluun yhdistettynä tällä saattaa olla kohtalokkaita seurauksia elimistön menettäessä samalla runsaasti nesteitä. (Päihdelinkki, MDMA, luettu 16.12.2020.)

6.1.2 Serotoniinisyndrooma

Serotoniinisyndrooma on hengenvaarallinen tila, jossa keskushermostoon erittyy liikaa serotoniinia. Serotoniini on välittäjäaine, jonka toiminta ihmisen keskushermostossa vaikuttaa mielialaan sekä vireystasoon. Esimerkiksi MDMA:n ja amfetamiinin yhdistäminen voi aiheuttaa serotoniinisyndroomana tunnetun myrkytystilan (Päihdelinkki, MDMA, luettu 8.11.2020).

Kyseisen myrkytystilan oireita ovat sekavuus, kouristukset, puhehäiriöt, kooma, sydämen tiheälyöntisyys sekä verenpaineen voimakkaat vaihtelut (Duodecim, Terveyskirjasto, masennuslääkkeiden haittavaikutukset, luettu 8.11.2020). Esimerkiksi amfetamiini ja

MDMA jo yksittäin erittävät kehossa runsaasti serotoniinia, mutta näiden aineiden yhteiskäytössä sitä erittyy vaarallisen paljon.

Serotoniinisyndroomakuolemia on tapahtunut myös Suomessa jonkin verran. Tähän vaikuttaa muun muassa käyttäjän yksilölliset ominaisuudet, eli herkkyys serotoniinille. (Lääkärilehti 2005, Ei hypomania-delirium, vaan serotoniinimyrkytys luettu 28.11.2020.)

6.2 Psyykkiset vaikutukset käyttäjässä

Piristeiden käytön aloittamiselle saattaa olla syynä se, että halutaan helpottaa stressiä, paeta ongelmia, halutaan saada enemmän itseluottamusta tai ystävät käyttävät (Bickerstaff 2009, 19). Piristeet vähentävät tai jopa poistavat usein myös käyttäjän ahdistusta, parantavat suorituskykyä ja lisäävät energisyyttä. Esimerkiksi metamfetamiinin käyttäjä kokee usein sydämen tykytyksiä, levottomuutta ja energisyyttä. Kyseisen aineen pimeä puoli on se, että aine saattaa aiheuttaa suurta riippuvuutta ja vaikutukset ovat entistä kovemmat, kuin esimerkiksi amfetamiinin. Tämän vuoksi metamfetamiinin käyttäjä saattaa käyttäytyä myös impulsiivisesti ja aggressiivisesti. Henkilöllä, joka on pitkään käyttänyt metamfetamiinia, esiintyy tyypillisesti muistivaikeuksia sekä ongelmia kielellisissä suorituksissa. (Päihdelinkki, Amfetamiini, metamfetamiini sekä muut piristeet, luettu 28.11.2020.)

Pitkään kokaiinia käyttäneillä henkilöillä on havaittu, että he saattavat kokea kroonista väsymystä sekä muistivaikeuksia (Päihdelinkki, Kokaiini, luettu 28.11.2020). Kokaiinin käyttäjät kuvailevat aineen aiheuttamaa tunnetta itseluottamuksena ja korostuneena tietoisuutena ympäröivästä maailmasta. Kokaiinin aiheuttama nopeus helpottaa kommunikointia ja lisää tehokkuutta. Vastapainona kokaiinin käyttäjät kuitenkin kuvailevat aineen aiheuttamaa kärsimättömyyttä ja levottomuutta. Vauhdin tunne on ilmeisesti tärkeämpi, kuin matkan päämäärä. Negatiiviset vaikutukset näkyvät viimeistään silloin, kun käyttäjä alkaa tuntemaan itsensä vainoharhaiseksi eikä ole nukkunut useampaan päivään. (Feiling, 2009.)

7 KURKISTUS PIRISTEITÄ KÄYTTÄNEEN HENKILÖN ELÄMÄÄN

Sain hienon mahdollisuuden päästä haastattelemaan anonyymia henkilöä, jolla on vankka tausta erilaisista huumausaineista, muun muassa piristeistä. Haastattelun tarkoituksena on lisätä lukijan tietoisuutta piristeistä hieman erilaisesta näkökulmasta ja tuoda tutkimukselleni konkreettista tasapainoa. Haastattelemani henkilö pysyy anonyymina ja haastattelua ei ole äänitetty työstämisyvaiheessa. Tämä on toteutettu syvähaastatteluna, eli suhteellisen avoimena keskusteluna aiheesta. Haastattelemani henkilö on päässyt elämässään eteenpäin ja hän on valmis puhumaan menneisyytensä tapahtumista.

7.1 Rikolliselle tielle ajautuminen

Henkilö kertoi huumausaineiden kokeilun alkaneen kannabiksesta. Ystävät kokeilivat ensin, jonka jälkeen myös hänen kiinnostuksensa heräsi kannabista kohtaan. Ystävät kehuivat kannabiksen aiheuttamia vaikutuksia positiivisina, jonka vuoksi hän päätyi itsekin kokeilemaan. Hän oli tuolloin noin 13-vuotias. Hän kuvaili kannabiksen aiheuttamaa oloa rauhalliseksi ja rentoutuneeksi.

”Kun aloitin kannabiksen käytön, se toimi kehossani juuri kuten sen kuuluikin. Kun sitä käytti jonkun aikaa, samaan oloon ei enää päässyt, kuten ensimmäisillä kerroilla. Tästä syystä halusin ottaa seuraavan askeleen ja hypätä piristeiden maailmaan. Halusin tuntea oloni valppaaksi ja energiseksi.”

Kysyin häneltä, että mitä huumausaineita on käyttänyt tai kokeillut. Hän kertoi käyttäneensä enimmäkseen amfetamiinia, metamfetamiinia ja MDMA:ta. Lisäksi hän käytti muun muassa kokaiinia, lakkaa ja erilaisia opioideja. Lista oli pitkä, mutta edellä mainittuna selkeästi yleisimmät käytössä olleet huumausaineet.

7.2 Piristeiden aiheuttamat vaikutukset

Keskustelimme haastateltavan kanssa piristeiden aiheuttamista vaikutuksista kehossa. Hän kertoi, että piristeitä käytettyään olo oli todella voimakas, eikä hän tuntenut lainakaan

pelkoa. Valtava energia vaikutti myös siihen, ettei tarvinnut syödä tai nukkua. Kertomansa mukaan hän koki satunnaisesti aggressiivista käyttäytymistä, johon kuitenkin vaikutti eniten ulkopuoliset ärsykkeet.

”Metamfetamiiniannoksen jälkeen minulla oli noin 12 tuntia kestävä aktiivinen vaihe, jolloin olin parhaimmillani. Tämän vaiheen jälkeen seuraavat 12 tuntia olivat puolestaan erilaisia. Olin heikko ja voimaton, jonka vuoksi halusin uuden annoksen, jotta voisin olla uudestaan aktiivinen. Sitä oli pakko saada ja sen eteen teki mitä vain.”

Henkilö koki metamfetamiinin vaikutukset kehossaan negatiivisina. Edellä kuvatun aktiivisen vaiheen loppuessa kehossa tuntui paljon kipua ja masennus otti mielestä vallan, jonka vuoksi ainetta halusi lisää, jotta pääsisi huonosta olostaan eroon. Tämä puolestaan johti siihen, että hän käytti pahimmassa vaiheessa metamfetamiinia 3-4 kuukautta putkeen lähes päivittäin. Hän kertoi, että täytyi polttaa kannabista kipuihin, kun kehossa oli metamfetamiinin käytön jälkeinen toinen vaihe. Tämä teki olon siedettäväksi.

7.3 Metamfetamiinin laatu

Olin erittäin kiinnostunut siitä, kuinka helposti käyttäjä havaitsee huumausaineen laadussa eroja, mikäli ne eivät ole joka kerta peräisin samalta valmistajalta. Hän kertoi, että varsinkin metamfetamiinin eron huomasi todella helposti esimerkiksi sen vahvuudesta, mausta, hajusta ja väristä. Jotkut valmistajat eivät olleet yhtä huolellisia prosessissa esimerkiksi hygienian suhteen. Hän kertoi, että eri valmistajilla myös aineen ”märkyys” vaihteli. Hän oppi tunnistamaan metamfetamiinista jo ennen sen polttamista, että onko se laadukasta.

Haastateltava kertoi, että käytti metamfetamiinia nuuskaamalla, syömällä ja polttamalla piipusta. Hän ei kuitenkaan käyttänyt suomensisäisesti huumausaineita.

”Kun laittaa metamfetamiinia lasipiippuun, josta se poltetaan, sitä täytyy ensin lämmittää sytyttimellä. Mikäli se menee lämmityksen yhteydessä nopeasti nestemäiseksi, se on täydellistä. Joskus taas metamfetamiini alkaa lämmitysvaiheessa palaa, eikä mene heti nestemäiseksi. Tästä aina tiesin, että aineen laatu on huonoa.”

7.4 Metamfetamiinin käyttö yleisesti

Haastateltava kertoi minulle, että metamfetamiinin kanssa pystyi saamaan milloin tahansa yhtä hyvän vaikutuksen kuin ensimmäisellä kokeilukerrallaan, mikäli aineen laatu oli hyvä. Polttaessa annoskoko oli 0,3 grammaa ja syödessä 0,5 grammaa. Haastateltava kertoi käyttäneensä metamfetamiinia myös yhdessä alkoholin kanssa. Metamfetamiinin vaikutuksen alaisena hän pystyi juomaan alkoholia todella suuria määriä.

”Laitoin metamfetamiinia pienen nenäpaperin palasen sisään, jonka jälkeen kiersin sen ympäri, että siitä tuli pieni pussukka. Tämän jälkeen nielaisin sen.”

Hän kertoi kokeneensa noin kolme kertaa vaarallisia tilanteita metamfetamiinin käytön yhteydessä. Hän otti annoksen, meni tämän jälkeen suihkuun ja pyörtyi lattialle lämpöisen veden vaikutuksesta. Samaa kaavaa noudattavia vaaratilanteita tapahtui muutamaan otteeseen.

”Tämän pyörtymisen yhteydessä kehoni alkoi vapista voimakkaasti. Se oli kai jonkinlainen kohtaaminen, josta kuitenkin selvisin ilman ambulanssia.”

Kun hän käytti metamfetamiinia esimerkiksi kolmena peräkkäisenä päivänä, ensimmäisenä päivänä hän koki olevansa ystävällinen ja valpas. Toisena päivänä olo oli ihan hyvä, mutta kolmantena päivänä hän koki hallusinaatioita ja jopa tietynlaista aggressiivisuutta.

”Muistan nähneeni tummia varjoja ympäriinsä ja jokainen pieni liike tai ääni herätti haluni selvittää, että mikä se oli.”

Hän kertoi, että hallusinaatioihin vaikutti se, oliko yksin vai ystävien kanssa. Yksin ollessaan hän saattoi katsella pitkään ikkunasta puita ja nähdä hallusinaatioita. Silloin ei ollut mitään muuta, joka pitäisi kiireisenä tai ajatukset poissa.

”Nyt kun en käytä piristeitä, oloni on todella hyvä. Minulla menee elämän eri osa-alueilla hyvin ja minulla on rahaa, jota voin käyttää muuhun kuin huumeisiin. Minulla on työ ja perheeni kanssa asiat ovat hyvin. Huumausaineet vievät helposti ihmiseltä nämä kaikki, jolloin ei ole enää mitään jäljellä.”

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

8.1 Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimuksellinen opinnäytetyö on kokonaisuus, jossa voidaan keskittyä kartoittamaan jonkinlaista ongelmaa taikka selvittää jonkin ilmiön nykytilaa tarkemmin. Tästä tuloksena voi syntyä esimerkiksi ehdotuksia asioiden kehittämiseksi. Tutkimuksellisessa opinnäytetyössä käsitellään jokin tutkimusongelma tai tutkimuskysymys. Luotettavan aineiston avulla hankitaan tutkimuskysymyksen vastaus, jonka myötä ongelma ratkeaa. Opinnäytetyön kirjoittajan on määriteltävä tarvittava tieto, tiedon lähteet ja mitkä ovat tutkimuksessa käytettyjä aineistonkeruumenetelmiä. (Kananen 2017, 15-16.)

Käytän opinnäytetyössäni kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Tarkoitukseni on selvittää mitkä ovat Suomessa yleisimmin käytetyt piristeet, ja mikä niissä vetää käyttäjiä puoleensa. Lisäksi tarkoitukseni on selvittää se, kuinka suuressa kasvussa piristeiden käyttö on tilastollisesti.

8.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimusongelmat tai tutkimuskysymykset määrittelevät opinnäytetyön tarkoituksen sekä tavoitteet (Kananen 2017, 57). Poliisin (AMK) -tutkintoon kuuluvassa työharjoittelussa huomasi piristeiden olevan suuremmassa suosiossa kuin keskushermostoa lamaavat huumausaineet. Tämä herätti mielenkiintoni lähteä tutkimaan asiaa syvällisemmin. Valitsin tutkimuskysymyksiini sellaisia, jotka voisivat tuoda laajemman ymmärryksen aiheelleni.

Työni tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Mitkä ovat yleisimmin käytetyt piristeet Suomessa?
2. Kuinka suuressa kasvussa piristeiden käyttö on tilastollisesti?
3. Mikä piristeissä vetää käyttäjiä puoleensa?

8.3 Tutkimusote

Käytän tutkimuksessani kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. On tärkeä ymmärtää, että laadullinen tutkimus ei pyri yleistämään kuten määrällinen tutkimus. Laadullisella tutkimuksella pyritään saamaan syvempi ymmärrys ilmiöstä. (Kananen 2017, 32.) Tämä on nimenomaan syy sille, miksi valitsin laadullisen tutkimuksen. Haluan saada kokonaisvaltaisen ymmärryksen esimerkiksi sille, mitkä ovat yleisimpiä piristeitä ja mikä niissä vetää käyttäjiä puoleensa.

Voidaan ajatella, että laadullinen tutkimus käyttää sanoja ja lauseita, kun puolestaan määrällinen tutkimus perustuu pitkälti lukuihin (Kananen 2017, 35). Laadullinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa (Hirsjärvi ym 1997, 160).

8.4 Aineistonkeruumenetelmät

Aineistonkeruumenetelmät ovat keinoja, joilla ilmiöstä saadaan lisää tietoa (Kananen 2017, 78). Opinnäytetyössäni käytettyjä aineistonkeruumenetelmiä ovat dokumentit ja haastattelu. Haastattelu puretaan eli litteroidaan opinnäytetyössä kirjoitusmuotoon (Kananen 2015, 83). Keräsin erilaisia kirjallisia lähteitä, jotka auttavat selvittämään tutkimuskysymyksiini vastauksia. Pyrin olemaan lähdekriittinen, jolloin myös tutkimukseni luotettavuus paranee.

Toteutin yhden laajan haastattelun, jossa keskustelin kokemusasiantuntijan kanssa keskushermostoa kiihdyttävistä huumausaineista sekä hänen omista kokemuksistaan. Kyseinen haastattelu on muodoltaan syvähaastattelu, eli niin sanotusti avoin haastattelu. Syvähaastattelussa käydään suhteellisen vapaata keskustelua ilman yksittäisiä teemoja (Kananen 2017, 88). Olin kirjoittanut itselleni ylös muutaman oleellisen kysymyksen, joita halusin haastateltavalta kysyä. Haastattelu oli kuitenkin avointa keskustelua ja kysymyksiä heräsi koko haastattelun ajan.

Kävimme haastateltavan kanssa hyvin pitkälti avointa keskustelua piristeistä, jonka jälkeen syvennyimme keskustelemaan metamfetamiinista. Haastattelun tarkoituksena on rakentaa kokonaiskuva käyttäjän kokemuksista ja tuoda tutkimukselle dokumenttien lisäksi muita aineistonkeruumenetelmiä. Henkilö esiintyy anonyymina ja haastattelua ei ole äänitetty.

Tällä tavalla voidaan varmistua siitä, että hänen henkilöllisyytensä pysyy täysin salassa. Lisäksi haastattelu pohjautui vapaaehtoisuuteen.

8.5 Analyysimenetelmät

Analyysimenetelmien tarkoitus on tuoda vastauksia edellä esittämiini tutkimuskysymyksiin. Nämä ovat sidoksissa aineistonkeruumenetelmiin ja tutkimusotteeseen. (Kananen 2017, 68.) Opinnäytetyössäni analyysimenetelmillä tuodaan vastauksia esimerkiksi siihen, mikä piristeissä vetää käyttäjiä puoleensa. Aineistosta, eli esimerkiksi tekemästäni haastattelusta etsitään rakenteita, toimintamalleja ja vastauksia kysymyksiin riippuen käsiteltävästä tutkimusongelmasta (Kananen 2015, 177).

Tutkimusta tehdessäni luin dokumentit sekä haastattelun useaan kertaan lävitse ymmärtääkseni täysin sen sanoman ja merkityksen. Etsin keräämästäni aineistosta yhteneväisyyksiä. Analysoin tutkimuskysymyksiä keräämäni dokumenttien sekä haastattelun perusteella, jonka jälkeen arvioin tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä.

9 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Aineistossani käsitellyt THL:n tilastot (kuviot 3,4 ja 5) kertovat sen, että amfetamiini, MDMA ja kokaiini ovat selkeästi Suomessa yleisimmin käytetyt piristeet. Metamfetamiinin käytössä oli havaittavissa nousupyrähdys, jonka jälkeen tilanne on kuitenkin tasaantunut. Kun verrataan vuosien 2014 ja 2018 välisiä tilastoja suomalaisten metamfetamiinin kokeilussa, on siellä havaittavissa suhteellisen korkea kasvu. Vuonna 2014 osuus oli vain 0,8 prosenttia ja vuonna 2018 osuus oli kasvanut 1,8 prosenttiin.

Haastattelemani henkilö kertoi käyttäneensä yleisimmin amfetamiinia, metamfetamiinia tai MDMA:ta. Näiden lisäksi hän kertoi käyttäneensä kokaiinia. Haastattelu tukee muuta aineistoa siitä, että edellä mainitut piristeet ovat yleisimmin käytettyjä Suomessa.

Käsittelin yleisimpiä piristeiden aiheuttamia vaikutuksia ihmisen kehossa ja mielessä. Aineistoon ja haastatteluun perustuen yleisimpiä positiivisina koettuja vaikutuksia ovat selvästi piristeiden aiheuttama energisyys, pelottomuuden tunne sekä itseluottamus.

Käyttäjät kokevat, että jaksavat arjessa paremmin piristeiden avulla. Lisäksi pelon tunteen katoaminen on selkeästi positiivisena koettu vaikutus. Nämä edellä mainitut positiivisina koetut vaikutukset kertovat sen, mikä piristeissä vetää käyttäjiä puoleensa. Aineistoon ja haastatteluun perustuen negatiivisina koettuja vaikutuksia ovat aggressiivisuus ja vainoharhaisuus. Haastateltava kertoi, että kun käytti metamfetamiinia esimerkiksi kolmena peräkkäisenä päivänä, ensimmäisenä päivänä hän koki olevansa ystävällinen ja valpas. Kolmantena päivänä hän koki hallusinaatioita ja tietynlaista aggressiivisuutta. Tämä tukee sitä, että metamfetamiinin käyttäjillä on havaittu entistä enemmän väkivaltaisuutta sekä harhaluuloja.

Kun katsotaan aineistoa (kuvio 2), selviää, että amfetamiinin, MDMA:n ja kokaiinin käyttö on ollut nousussa vuosina 1992-2018. Käsittelimieni piristeiden yhteenlasketut käyttömäärät ovat kolmikertaistuneet verrattuna vuoden 2012 jätevesitutkimukseen, joka on suhteellisen korkea kasvu.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessa oli tarkoitus selvittää esittämiini tutkimuskysymyksiin vastauksia dokumenttien sekä haastattelun avulla. Haastattelu oli muodoltaan syvähaastattelu, josta sain keräämääni aineistoa tukevia vastauksia tutkimuskysymyksiin. Huomasin verratessani dokumentteja sekä haastattelua, että nämä tukevat toisiaan erittäin paljon.

Tutkimuksestani on pääteltävissä, että yleisimmin käytettyjä piristeitä Suomessa ovat amfetamiini, metamfetamiini, MDMA ja kokaiini. Kyseiset piristeet nousivat esiin keräämässäni aineistossa dokumenttien sekä haastattelun pohjalta. Haastattelemani henkilö kertoi, että käytti yleisimmin amfetamiinia, metamfetamiinia, MDMA:ta ja kokaiinia. Käsittelin tietoperustassa useita THL:n julkaisemia jätevesitutkimuksia, joissa on selkeästi todettavissa, että amfetamiini on eniten käytetty piriste Suomessa ja sen käyttö on ollut edelleen kasvussa. MDMA ja kokaiini tulevat puolestaan tilastoissa amfetamiinin perässä.

Halusin tutkimuksellani selvittää vastauksen siihen, mikä piristeissä vetää käyttäjiä puoleensa. Käsittelin piristeiden aiheuttamia vaikutuksia ja esiin nousivat erityisesti energisoiva vaikutus, itseluottamuksen nousu ja ahdistuksen poistuminen. Haastattelu tukee keräämääni tietoperustaa siitä, miksi piristeitä halutaan käyttää. Haastateltava kertoi, että halusi tuntea piristeiden avulla olonsa energiseksi ja valppaaksi. Tutkimusta tehdessäni

löysin runsaasti erilaisia dokumentteja siitä, miten käyttäjät kokevat piristeiden aiheuttamat vaikutukset.

11 POHDINTA

11.1 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyöhön kuuluu luotettavuuden arviointi, joka täytyy ottaa huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Reliabiliteetti sekä validiteetti täytyy huomioida tarkkaan, sillä ne mittaavat tutkimuksen laatua ja luotettavuutta. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus on niin sanotusti tutkijan arviointiin sekä näyttöön nojautuva. (Kananen 2017, 174-175.)

Kun tarkastellaan luotettavuutta, täytyy ottaa huomioon se, että kaiken luotettavuustarkastelun edellytyksenä on muun muassa riittävä dokumentaatio, vahvistettavuus, tulkinnan ristiriidattomuus ja aikaisemmat tutkimukset. Olennainen seikka on myös valintojen ja ratkaisujen perustelut. On tärkeää, että teksti luotutetaan haastateltavalla henkilöllä, jotta voidaan todeta tutkimuksen olevan luotettava myös tutkittavan kannalta. Luotettavuuden parantamiseen vaikuttaa se, että tieto kerätään eri lähteistä ja verrataan sitä esimerkiksi omaan tulkintaan. (Kananen 2017, 176-177.)

Kerroin haastateltavalle pohjatietoa tutkimuksestani sen tavoitteet ja toteutus huomioiden. Haastattelu pohjautui vapaaehtoisuuteen ja kerroin, että haastateltavan henkilötiedot pysyvät täysin anonymina. Hyväksytin tekstin lukemalla sen hänelle ääneen, jolloin luotettavuus on toteutunut. Lisäksi keräsin tietoa erilaisista lähteistä, joiden luotettavuutta arvioin tarkasti. Olen kirjoittanut tutkimustani puolueettomasti ja avarakatseisesti, joka lisää työni luotettavuutta eettiset näkökulmat huomioiden. Tutkimustulostani voidaan pitää luotettavana, sillä useiden eri seikkojen perusteella tutkimustulokset noudattavat samaa kaavaa.

11.2 Loppupohdinta

Tämän tutkimuksen tekeminen oli todella opettavainen ja mielenkiintoinen kokemus. Itseäni on aina kiinnostanut huumausaineet sekä niiden vaikutukset kehossa, joten oli mukava huomata, että itsekkin kirjoittajana oppi lisää aiheesta. Toivon myös, että lukija sai hyvän lukukokemuksen ja kattavan tietokokonaisuuden, joka toimii tarvittaessa oppaana aiheesta kiinnostuneille.

Tutkimukseni osoittaa sen, että yhteiskunnan täytyisi keskittyä nimenomaan yksilöiden arjessa jaksamiseen jo varhaisessa vaiheessa. Tutkimani perusteella koen, että pienikin apu esimerkiksi kodin sisällä voisi olla merkittävä tekijä piristeiden käytön vähenemiseen. Tähän liittyy selkeästi myös se, että apua olisi helposti saatavilla ja sitä uskallettaisiin pyytää.

Halusin haastatella tutkimukseeni kokemusasiantuntijaa, joka pystyy kertomaan kokemuksistaan aidosti. Oli hienoa huomata se, kuinka suuren tasapainon yksi laajempi haastattelu toi keräämäni tietokirjallisuuden rinnalle. Opinnäytetyöni aiheesta löytyy monipuolisesti tietoa, mutta kokemusasiantuntijan kanssa käytyä keskustelua on vaikea verrata tietokirjallisuuteen. Oli myös positiivista, että haastateltava on päässyt elämässään eteenpäin. Hänestä huokui positiivinen asenne ja keskustelua olisi riittänyt vielä pitkään. Mietin kuitenkin jälkeenpäin, että olisinko voinut tehdä useita suppeita haastatteluita, jolloin tutkimukseni olisi saanut lisää yksilöllisiä näkökulmia. Koin hieman haasteelliseksi löytää sopiva haastateltava, joten loppujen lopuksi uskon, että yksi laajempi haastattelu oli parempi vaihtoehto.

Viittasin aiemmin Helsingin Viikinmäen puhdistamon pitkäaikaisseurannan tulokseen, jossa amfetamiinin käyttö vuonna 2020 koronavirustilanteen aiheuttamien poikkeusolojen aikana oli huomattavasti kasvanut. On mielenkiintoista seurata tulevaisuudessa sitä, kuinka piristeiden käyttö poikkeusolojen aikana muuttuu. Uskon kasvuun vaikuttavan sen, että aiemmin ainetta käyttäneet henkilöt sortuvat poikkeusolojen aikana uudelleen käyttämään, sillä normaalia arkea on rajoitettu. Kun ajatellaan puolestaan mahdollista käytön laskua, uskon, että siihen saattaisi vaikuttaa huumausaineiden huonompi saatavuus alueittain, joka johtuu liikkumisen ja matkustamisen rajoituksista.

Yhteiskunnallisesti olisi erittäin tärkeää, että koronavirustilanteen aiheuttamien poikkeusolojen aikana myös huumausaineiden käyttäjät saisivat tarvitsemaansa tukea.

Poikkeusolojen aiheuttama yksinäisyys saattaa aiheuttaa sen, että huumausaineiden käytön lopettanut henkilö ratkeaa uudestaan käyttämään.

Internetistä löytyi runsaasti artikkeleita, joissa piristeiden käyttäjät kertoivat avoimesti kokemuksistaan. Mielestäni on hienoa, että käyttäjät uskaltavat puhua avoimesti, sillä tämä tieto on merkittävää isossa kuvassa ajateltuna. Tässä kuitenkin saattaa olla oma käänttöpuolensa, sillä internetiin kuka tahansa pystyy kirjoittamaan anonyymisti. Internetistä saattaa löytyä myös virheellistä tietoa esimerkiksi sopivasta annoskoosta, joka saattaa pahimmillaan ensikertalaisella johtaa kuolemaan. Internetin kehitys mahdollistaa myös huumausaineiden helpomman saatavuuden, eikä ostaja todennäköisesti ikinä saa selville sitä, mistä huumausaine on lähtöisin.

Koin hieman haastavaksi sen, että kirjoitin opinnäytetyöni Covid-19 poikkeusolojen aikana, jolloin muun muassa kirjaston toimintaa oli rajoitettu. Huomasin, että keskushermostoa kiihdyttävistä huumausaineista oli hieman haastavaa löytää suhteellisen tuoretta tietokirjallisuutta. Ilahtuin kuitenkin siitä, että THL:n tutkimukset olivat tuoreita ja niitä oli saatavilla runsaasti. Opinnäytetyöni aiheen rajaaminen tuntui aluksi hieman haasteelliselta. Tähän vaikutti puhtaasti oma mielenkiinto huumausaineisiin, jolloin olisin halunnut käsitellä aihetta laajemmin. Opinnäytetyön tekemisessä on kuitenkin tärkeää muistaa aiheen rajaaminen, joka osoittaa hyvää kirjoittamistaitoa.

Toin opinnäytetyöni alkupuolella esiin ajatuksen, että Poliisiammattikorkeakoulun opiskelija voisi tehdä vastaavanlaisen työn keskushermostoa lamaavista huumausaineista. Itselleni heräsi ajatus myös siitä, pystyisikö koronavirustilanteen aiheuttamien poikkeusolojen vaikutuksesta huumausaineiden käytön kasvuun kokoamaan kattavan tutkimuksen. Edellä mainittu tutkimus olisi varsin ajankohtainen ja mielenkiintoinen. Jään innolla odottamaan sitä, minkälaisia opinnäytetöitä Poliisiammattikorkeakoulun opiskelijat tuottavat varsinkin huumausaineista.

LÄHTEET

Bickerstaff, Linda 2009: Cocaine, Coke and the war on drugs.

Dahl & Hirschovits 2005: Tästä on kyse – Tietoa päihteistä, 4. uudistettu painos.

Duodecim, Terveyskirjasto, Masennuslääkkeiden haittavaikutukset.

Luettavissa: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=lam00042

Luettu 8.11.2020

Feiling, Tom 2009: Kuinka kokaiini valloitti maailman.

Haikansalo, Anu & Korander, Timo 2017: Opinnäytetyöohje, Opinnäytetyön prosessi, toteutus ja arviointi poliisi (AMK) -tutkinnossa.

Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997: Tutki ja kirjoita.

Holopainen: Amfetamiini ja muut stimulantit päihteinä, Duodecim aikakauskirja.

Luettavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/duo80442>

Luettu 7.11.2020

Kainulainen, Heini 2006: Seuraamuskäytäntö huumausaineen käyttörikoksissa.

Kananen, Jorma 2017: Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä.

Kananen, Jorma 2015: Opinnäytetyön kirjoittajan opas, Näin kirjoitat opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun.

Keskusrikospoliisi 2001: Suomi ja huumeet, Tietopaketti huumeista, 3. uudistettu painos.

Kivivuori, Janne 2017: Rikollisuustilanne 2016: Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa.

Kortesuo, Ulla: Peda.net, aivot ja hermosto.

Luettavissa: <https://peda.net/p/ulla.kortesuo/ihminen/aivot>

Luettu 15.12.2020

Lintonen, Tomi & Rönkä, Sanna & Kotovirta, Elina & Konu, Anne 2012: Huumeet Suomessa 2020 ennakointitutkimus, Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 101.

Lääkärilehti 2005: Ei hypomania-delirium, vaan serotoniinimyrkytys.

Luettavissa: <https://www.laakarilehti.fi/ajassa/ajankohtaista/ei-hypomania-delirium-vaan-serotoniinimyrkytys/>

Luettu 28.11.2020

Lääkärilehti 2019: Huumeiden käyttöön liittyvät psykoosit.

Luettavissa: <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/katsausartikkeli/huumeiden-kayttoon-liittyvat-psykoosit/?public=fe5c130bcfff3016337eb627e3bb909f>

Luettu 16.12.2020

Marcovitz 2006: Methamphetamine, Drug education library.

Päihdelinkki: Amfetamiini.

Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/amfetamiini>

Luettu 8.11.2020.

Päihdelinkki: Amfetamiini.

Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/amfetamiini>

Luettu 8.11.2020.

Päihdelinkki: Amfetamiini, metamfetamiini sekä muut piristeet.

Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/amfetamiini-metamfetamiini-seka-muut-piristeet>

Luettu 26.10.2020

Päihdelinkki 2017: Huumeyliannostusten ehkäiseminen.

Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/huumeyliannostusten-ehkaiseminen>

Luettu 28.11.2020

Päihdelinkki: Kokaiini.

Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/kokaiini>

Luettu 28.11.2020

Päihdelinkki, MDMA.

Luettavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/mdma-ekstaasi>

Luettu 8.11.2020

Sand, Olav ym 2016: Ihminen fysiologia ja anatomia.

Saviano, Robert 2013: Zero Zero Zero, Raportti kokaiinikaupasta.

Suomen hammaslääkäriliitto, Huumeet ja suunterveys.

Luettavissa: <https://www.hammaslaakariliitto.fi/fi/suunterveys/yleistieto-suunterveydesta/tupakka-alkoholi-ja-suu/huumeet-ja-suu#.X9oUVrPkvIU>

Luettu 16.12.2020

Terveyskylä 2017, Selkäranka ja selkäydin.

Luettavissa: <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/kuntoutujalle/selk%C3%A4ydinvaamma/mik%C3%A4-on-selk%C3%A4ydinvamma/selk%C3%A4ranka-ja-selk%C3%A4ydin>

Luettu 26.10.2020

THL: Keskeiset käsitteet.

Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto/mita-ehkaiseva-paihdeyto-on/keskeiset-kasitteet>

Luettu 26.10.2020

THL 2019: Jätevesitutkimus, Amfetamiinia käytetään ennätysellisen paljon, myös kokaiinin käyttö lisääntynyt edelleen.

Luettavissa:<https://thl.fi/fi/-/jatevesitutkimus-amfetamiinia-kaytetaan-ennatysellisen-paljon-muos-kokaiinin-kaytto-lisaantynyt-edelleen>

Luettu 25.11.2020

THL 2020: Jätevesitutkimus, Väestötason huumeiden käyttö.

Luettavissa:<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/jatevesitutkimus>

Luettu 25.11.2020

THL 2019: Tilastoraportti, Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2018.

Luettavissa:https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137660/Suomalaisten_huumeiden_k%C3%A4ytt%C3%B6_ja_huumeasenteet_2018_tilastoraportti.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Luettu 7.11.2020

LIITTEET

Liite 1.

Haastatteluni oli muodoltaan syvähaastattelu, eli kävimme suhteellisen avointa keskustelua aiheesta. Kirjasin kuitenkin ennen haastattelua ylös muutaman kysymyksen, joihin toivoin saavani vastauksen. Kyseiseen haastattelurunkoon ei ole kirjattu kaikkia kysymyksiä avoimen keskustelun ja vuorovaikutuksen vuoksi.

Haastattelurunkoni haastateltavalle oli seuraava:

1. Miten päädyit kokeilemaan huumausaineita ensimmäisen kerran? Mistä huumausaineesta aloitit?
2. Mitä huumausaineita olet käyttänyt?
3. Mitkä keskushermostoa kiihdyttävät huumausaineet ovat olleet eniten käytössäsi?
4. Huomasitko eroja huumausaineiden laadussa, jos ne olivat peräisin eri valmistajilta? Jos huomasit, niin miten?